

**Oponentský posudek na bakalářskou práci sl. Terezy
DVOŘÁKOVÉ Současné reprezentace židovství ve veřejném
prostoru na příkladu pražského Josefova. Praha:
Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií,
2013, 73 s. (včetně fotografických příloh.)**

Vedoucí práce: Mgr. Hedvika NOVOTNÁ

Jak již napovídá název práce, zvolila si studentka vysoce zajímavé a v současné době v rámci urbánních studií i velmi aktuální téma. O to více lze litovat, že úroveň zpracování historických přehledů i vlastní výzkum a jeho vyhodnocení výrazně za nosností problému zaostávají. Struktura práce je přitom kvalitní: autorka se pokusila o nástin dějin Josefova, správně stanovila klíčové termíny své práce (veřejný prostor – zde si vybrala skutečně kvalitní definici, město – ani tady nelze nic namítat, i když definic města je x, a konečně i pamětní místa). Poté správně zvolila šest autorů, kteří se problému „reprezentace“ židovství věnovali. Zde ovšem již citelně postrádáme odkaz na dílo Marty Smagacz (The Revitalization of Urban Space. Social Changes in Krakow's Kazimierz and the Ticinese District in Milan, 2008) a především promyšlenější zhodnocení toho, jak autoři prezentaci židovství ve veřejném prostoru analyzují; např. u bratislavského etnologa Petera Salnera autorčin výběr připomíná spíše stručné nesystematické výpisky z dějin bratislavských Židů, přitom Salner jen vlastnímu Chatam Sofer Memoriálu věnoval celou knihu. Další promarněnou příležitost představuje představení přístupu Ruth Ellen Gruber, autorky hesla „není minulosti bez paměti“, která se velmi podrobně věnovala tzv. muzejnímu judaismu, reprezentaci židovské kultury, turistice, strukturám paměti i problému židovské hudby a jejího současného uplatnění. Námitky nelze mít naproti tomu proti volbě hlavní metody – pozorování. Problém je ale v tom, že autorka prakticky (pomínila několik otázek položeným členům ochranky židovských objektů) nezvolila i jiné metody, především rozhovory s těmi, kteří vytvářejí strategii prezentace židovské paměti: s ředitelem Židovského muzea v Praze, s jeho průvodci apod. Zajímavé by bylo ovšem také zjistit, jak jsou památky a zařízení spjatá se židovstvím prezentována na webových stránkách (např. Židovského muzea v Praze, Židovské obce v Praze), v turistických průvodcích apod. Bylo by užitečné zjistit i něco o organizaci MATANA. Zcela mimo autorčin zájem se ocitl také strukturovaný židovský tisk, který

se jejímu problému často věnuje, obdobně jako židovské nadace, a konečně i libreta výstav.

Pochyby však vzbuzuje rovněž úvodní nástin dějin židovské Prahy a představení pražských židovských památek. Nástin je vybudován pouze na třech (i když reprezentativních) titulech odborné literatury, přičemž i ty studenka cituje nedůsledně a navíc zpravidla bez odkazů na stránky. Jen na okraj dodávám, že se do tohoto nástinu navíc vloudily četné faktografické a interpretační chyby, které prozrazují také špatnou orientaci sl. Dvořákové v židovské historii českých zemí: např. familiantský zákon platil od září 1726, ne 1724 (s. 6), Josefov se stal pražskou pátou čtvrtí o deset let dříve než autorka uvádí (s. 7), zkreslen je i obraz pogromu 1389 (s. 4), josefínské reformy (s. 6), příčiny asanace ghetta (s. 7; šlo především o mimořádné parcely). Řadu mylných tvrzení lze najít i na s. 8 (židovský náboženský život v Praze byl obnoven již v září 1945, tzv. normalizace začala až v roce 1969, nikoliv v srpnu 1968). Je škoda, že autorka pominula i zcela základní odbornou literaturu týkající se židovských památek /včetně památek pražských/ (především dílo J. Fiedlera, J. Heřmana, práci Arno Paříka o synagogách, práci B. Rozkošné a J. Jakubce atd. atd.). Zcela na okraj poznamenávám, že se pražským židovským památkám věnuje i kniha *The Central European City as a Space for Dialogue?* (2006) a *Neklidná krajina vzpomínání. Konkurenční společenství paměti ve městě* (2010), v nichž by kolegyně našla řadu informací o tom, jak a proč se „reprezentace“ měnily. Obdobně nedostačující jako dějinný nástin židovské Prahy je i vlastní představení objektů současné židovské Prahy, opět bez odkazů na odbornou literaturu.

Jádrem práce je však vlastní empirický výzkum „reprezentace židovství ve veřejném prostoru“, k němuž autorka získala data několika otázkami na příslušníky ochranky židovských památek a především vlastním pozorováním a fotografováním objektů. Obávám se však, že její zjištění (objekty jsou označeny prapory v různých barvách s nápisy v češtině a angličtině, Španělská synagoga nese šesticípou hvězdu, objekty ve správě ŽM v Praze nesou jeho logo) není v souladu s pozorováním kvalifikovaného antropologa. Navíc i jednoduché popisy bez jakéhokoliv náznaku analýzy vzbuzují nové pochybnosti. Např. autorka usoudí, že nejméně ze synagog je navštěvována synagoga Maiselova, aniž by to ověřila v Židovském muzeu v Praze, které má jistě přehled o prodaných vstupenkách (s. 34). Jak se vyvíjel obraz židovské Prahy po roce 1989, autorku nezaujalo, podobně jí také nenapadlo projít

jednotlivými expozicemi (s výjimkou expozice Franze Kafky, z níž ovšem vytěžila jen jeden odstavec, s. 41) a kriticky je zhodnotit. (Pomím, zda se zde nedostaneme do rozporu s definicí veřejného prostoru.) Obdobně je to i - jejím termínem - se žitým židovstvím (samotná kategorizace reprezentace židovství na duchovní, připomínku minulosti, na (ne)hmotnou minulost a žité je ovšem nesmyslná; kategorie se jistě prolínají, pro ortodoxního Žida je synagoga jistě „žité židovství“): studentka nezhodnotila programy probíhající ve Španělské synagoze (mimořádně: neprovozuje se tu jen židovská torba), ani neprošla Galérií Roberta Guttmana. Jedinou povedenou část jejího pozorování tak představuje ukázka komercializace židovské kultury v urbánním prostoru - pěkný popis obchodů, stánků apod., restaurace se „židovským“ zbožím.

Nad hodnocením práce jsem dlouho váhala. Studentka neumí pracovat s odbornou literaturou, vlastní „terénní výzkum“ této kvality lze uskutečnit za dvě hodiny, jakákoliv analýza materiálu s ohledem na teorie paměti, na práce o revitalizaci židovských čtvrtí středoevropských měst chybí. Obdobně chybí i jakákoliv komunikace se Židovským muzeem v Praze a s obcí, případně s městem Praha, které jistě mají strategie reprezentace židovských památek a budov i své finanční limity. Jediným světlejším bodem práce je tak výběr šesti přístupů k prezentaci židovské paměti a popis komercializace židovství v soudobé Praze. Jen proto hodnotím bakalářskou práci *nejhorší dobrou*.

V Praze 10. 6. 2013

doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.